

ISSN 1822–119X

Mokytojų ugdymas. 2010. Nr. 15 (2), 178–182

Teacher Education. 2010. No. 15 (2), 178–182

Audronė JUODAITYTĖ, Aušra KAZLAUSKIENĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

STUDIJŲ REORGANIZAVIMO KAITOS PARADIGMA BOLONIJOS PROCESO KONTEKSTE

Daugelis vykstančių švietimo reiškinių šiuo metu išgyvena reikšmingų transformacijų laikotarpį, kurį sąlygoja „postmodernėjantys“ gyvenimo kontekstai. Pagrindinė postmodernybės patirtis – tai itin skirtingų žinojimų formų, gyvenimo iššūkių, veiklos modelių patirtis. Šios formos savaime atsiskleidžia kaip prasmingos. Edukologijos paradigminis virsmas postmodernios visuomenės kontekste sukuria daugybę naujų kūrybinių ieškojimų sričių ir drąsiausias mokslinio tyrimo alternatyvas. Postmodernybės kontekstas reiškia, jog kalbama apie sudėtingą proceso kaitą, kai postmoderni veikli visuomenė pereina prie aukštojo mokslo persiorientavimo nuo globalių konceptų prie diversifikacijos strategijų, taip pat ir prie paradigmu įvairovės.

Naujų veiklos modelių taikymas rodo ir tai, kad vis dažniau diskutuojama dėl Bolonijos proceso metu patvirtintos strategijos. „Siekiami rasti šių strategijų „trūkstantį grandį“ (*missing links*) arba, kitaip sakant, naujas šiuolaikiškas vadybines idėjas ir vertinimo kriterijus, kurie turėtų būti paremti naujos visuomenės paradigmomis ir laiduoti daug efektyvesnius ir konkurencingesnius veiklos būdus. Todėl visos problemos, kurios diskutuojamos Europos švietimo erdvėje, yra traktuojamos kaip esminiai pokyčiai žinių visuomenės aplinkoje (*...in a knowledge based society*)“ (Augustinaitis, 2004). Tai reiškia, jog išryškėja ne tik išorinės veiklos sąlygų kaita (tradiciniai reiškiniai, santykiai), tačiau ir veiklos sričių, jų paskirčių, socialinių, kultūrinių vaidmenų, veikimo būdų, taisyklių, vertinimo kriterijų, organizacinių struktūrų kaita.

Noros Pileičikienės daktaro disertacija *Studijų rezultatų integravimas į studijų programas: bendrųjų mokėjimų paradigma* – tai vienas iš besikeičiančios edukologijos siekinių – transformuoti klasikinės edukacinės funkcijas į naujas paradigmas. Nepripažindama paprasto edukacinių reiškinių unifikavimo, pabrėž-

PARADIGM OF SHIFT OF STUDIES REORGANISATION IN THE BOLOGNA PROCESS CONTEXT

Numerous ongoing educational phenomena are currently undergoing the period of significant transformations, determined by “post-modernising” life contexts. Key experience of post-modernity is the experience of particularly diverse forms of knowing, life challenges, and activity models. Paradigm shift in education studies in the context of post-modern society creates numerous new areas of creative searches and the bravest alternatives of the scientific research. The post-modernity context means that we refer to a complicated shift of the process. Transition to the post-modern and active society also means transition to reorientation of higher education from global concepts to diversification strategies and paradigm diversity.

Transition to new activity models also demonstrates that there are more discussions on the strategy approved by the Bologna process. “It is sought to find “missing links” of these strategies or, in other words, new modern managerial ideas and assessment criteria, which should be based on paradigms of the new society and ensure more effective and competitive activity ways. That is why all problems discussed in the space of European education are treated as fundamental changes in the environment of the knowledge based society” (Augustinaitis, 2004). This means that there are changes not just in the conditions of the outer activity (traditional phenomena, relationships) but also in activity areas, their destinations, social, cultural roles, activity ways, rules, assessment criteria, and organizational structures.

Nora Pileičikienė’s doctoral thesis *Integration of Study Results into Study Programmes: Paradigm of General Competencies* is one of the objectives of the changing educology: to transform classical educational functions into new paradigms. Not acknowledging simple unification of educational phenomena, emphasising their multiple character, the

dama jų daugybingumą, autorė demonstruoja atvirumą vienovei. Šiame moksliniame tyrime nepasisakoma nei už partikuliarizmą, nei už universalizmą: disertantė stengiasi plėtoti daug dalinių galimybių, kurios gali papildyti viena kitą. Šiuo metu svarbiausias dalykas yra ne normatyvinis siekių deklaravimas, bet gebėjimas praktiškai taikyti žinių visuomenės kontekstus, atliepiančiosios konkurencijos iššūkius.

Pasaulinė aukštojo mokslo vystymosi tendencija yra jo kaita iš elitinio į masinį, kai ryškėja kokybės siekio pastangos atliepti žinių visuomenės iššūkius. Visa tai kelia daug klausimų, į kuriuos turi atsakyti edukologijos mokslas. Kaip kinta aukštasis mokslas kaip švietimo reiškinys? Kaip turi keistis aukštosios mokyklos, studijų organizavimas ir vykdymas, jeigu pasauliniu mastu visuomenės siekia mokantis visą gyvenimą ugdyti kūrybingus žinių darbuotojus. Tai pasaulinio masto klausimai. N. Pileičikienės disertacija yra iš tų tyrimų, kurie padės išspręsti kai kuriuos minėtus ir Bolonijos procese artikuliuotus klausimus.

Aukštojo mokslo diversifikacija, universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų, kaip švietimo institucijų, kaita, studijų programų konstravimo ir vykdymo naujų principų paieška, mokymosi paradigmos diegimas studijų procese, kompetencijų, reikalingų šiuolaikinei visuomenei, užtikrinimas aukštojo mokslo priemonėmis, studijų kokybės ir tarptautiškumo siekis – šie ir kiti klausimai reikalauja tyrinėtojų didelių pastangų, disertacijas rengiančių asmenų dėmesio. Studijų rezultatų integravimo į studijų programas projekciniai keliai šioje disertacijoje visus šiuos aspektus įgalino sujungti ir ieškoti kompleksinių išeičių.

Studijų rezultatų integravimas į studijų programas pasidarė aktuali problema, glaudžiai susijusi su besikeičiančia universiteto misija bei pakitusiais visuomenės funkcionavimo principais. Šių rezultatų integravimas sukuria prielaidas tobulinti studijų programas ir gerinti studijų proceso kokybę. Autorės išryškintai bendrųjų mokėjimų paradigmai, kuri pristatoma mokymosi visą gyvenimą konstrukto esminiu komponentu, sudaro pamatą nuolatiniam mokymuisi – didžiausiems šiuolaikinio aukštojo mokslo iššūkiams.

Disertacinis tyrimas turi tarpdalykinį pobūdį. Įvaldyta tokiam tyrimui būdinga metodologija, nes žinios grindžiamos įvairių mokslų pasiekimais. Tyrėja yra išstudijavusi aukštojo mokslo politikos strategijas, puikiai orientuojasi Lietuvos ir Europos aukštojo mokslo politikoje. Taip pat susipažinusi su aukštųjų mokyklų studijų organizavimo teorija ir praktika, suvokusi tradicinės praktikos esmę, ją suponavusias priežastis (pvz., aukštojo mokslo kultūroje ryškėjantį akademi-

author demonstrates openness to unity. This scientific research is neither for particularity nor for universality: the author tries to develop many partial possibilities, which can supplement each other. At the moment the most important thing is not normative declaration of pursuits but the ability to apply contexts of the knowledge based society practically, responding to challenges of global competition.

Global tendency of higher education development is its change from elite to mass, when efforts to pursue quality in order to respond to challenges of the knowledge based society show up. All of it raises many questions which have to be answered by the science of education studies. How does higher education as the phenomenon of education change? How should higher educational institutions, organization and implementation of studies change if societies of the world seek to educate creative knowledge based employees, learning all their lives. These are global issues. N. Pileičikienė's thesis is one of those which will help to solve certain issues that are mentioned above and articulated in the Bologna process.

Diversification of higher education, changes in universities and other higher educational institutions, search for new principles for development and implementation of study programmes, implementation of the learning paradigm in the study process, ensuring competencies necessary for the modern society, pursuit of quality of studies and internationality are the issues, requiring much efforts from the researchers and doctoral students.

Integration of study results into study programmes turned into a relevant problem, which is closely related to the changing mission of the university and changed principles of society functioning. Integration of these results creates prerequisites for improvement of study programmes and quality of the study process. Highlighting the paradigm of general competencies, presented as the key element of the lifelong learning construct, the author lays the foundation for constant learning, which is the biggest challenge of contemporary higher education.

The dissertation research has an interdisciplinary character. It employs methodology characteristic to such research because knowledge is grounded on achievements of various sciences. The researcher has studied higher education policy strategies, is very well familiarized with Lithuanian and European higher education policy. She has also acquainted with theory and practice of organizing studies in higher educational institutions, has perceived the essence of traditional

nės autonomijos, kartu ir mokslo komercializacijos principą, kuris siejamas su nesažininga konkurencija, neigiamai veikiančia mokslo ir studijų praktikos vienvės principus).

Nedažnai disertacijose yra aptariami imperatyvai, kurių pagrindu grindžiami tam tikri procesai. N. Pileičikienė išryškina imperatyvą, kur studijų rezultatų integravimas į studijų programas orientuojasi į pragmatinius tikslus. Tai iliustruoja ir filosofinės kryptys, kurios išsakytos metodologijos pagrindime. Pragmatinis aspektas siejamas su palankumu socialiniams dalininkams, kurie šiame tyrime yra kaip ekspertai, nusakantys, ko šiuo metu jie pasigenda darbo rinkoje.

N. Pileičikienės nagrinėjama problema yra interkultūrinė ir todėl reikšminga ne tik Lietuvos, bet ir Europos aukštojo mokslo sistemos pertvarkai. Išlaikytas ir tarptautinis, politinis aukštojo mokslo sistemos pertvarkos lygmuo: atlikta svarbiausių aukštojo mokslo reformą ir kokybę bei studijų praktiką veikiančių dokumentų analizė, tinkamai panaudoti Europoje atliktų mokslinių-empirinių tyrimų rezultatai, jais operuojama bei jų pagrindu konstruojama tyrimo teorija bei prakseologija. Išryškinta nauja studijų programų rengimo kaitos paradigma, būtent – **studijų rezultatai**, į kuriuos įeina ir bendrieji mokėjimai. Jie suprantami **plačiaja, universaliąja** žinių visuomenei būdinga žinojimo konstravimo prasme, turinčia reikšmės universitetinio lygio **specialisto rengimo kokybei**. Taigi, tyrėjos sprendžiama **problema** ne tik atliepia aukštojo mokslo politiką bei studijų proceso kaitą, bet ir darbo rinkos reikalavimus, kurie yra moksliskai verifikuojami specialisto rengimo kokybės kontekste.

Studijų rezultatai suprantami ir kaip studentų **pasiekimai** (plačiaja prasme) demonstruojant jų svarbą naujų strateginių tikslų formulavimui aukštajame moksle, kartu atskleidžiant ir integravimosi į Europos aukštojo mokslo sistemą galimybes. Moksliniu-empiriniu tyrimu atsakoma į klausimą: ką reiškia **studijų programa** studijų proceso kokybei ir rengiamo specialisto orientacijai į poreikius darbo rinkoje, kurioje kūrybiškumas, vertybės, gebėjimas dirbti komandose yra reikšmingos kompetencijos ne tik šalies mastu, bet ir **žinių, kūrybos visuomenės** Lietuvoje formavimosi kontekstui?

N. Pileičikienės atliktas tyrimas yra reikšmingas rengiant įvairius **aukštojo mokslo dokumentus**, ypač tokius kaip įgytų kvalifikacijų aprašas. Taigi, disertacijos aktualumas, naujumas tiek teorine, tiek empirine prasmėmis **edukologijos mokslui, švietimo politikai, studijų kokybės teorijai ir praktikai** yra neabejotinas, nes nuo disertacijoje suformuluotos problemos

practice and reasons that have presupposed it.

It is not often the case that theses discuss imperatives, which are the bases for grounding certain processes. N. Pileičikienė highlights the imperative that integration of study results into study programmes orientates to pragmatic goals. This is also illustrated by philosophical trends that are expressed in substantiation of methodology. Pragmatic aspect is related to favour with social partners who are like experts in this research, outlining what is missing in the labour market at the moment.

The problem analyzed by N. Pileičikienė is intercultural and therefore significant to the reform of higher education system of both Lithuania and Europe. International, political level of the reform of the higher education system is maintained: analysis of the most important documents influencing higher education reform and quality and practice of studies has been carried out, results of scientific-empirical researches carried out in Europe have been suitably used, they are employed and form the basis for designing research theory and praxeology. New paradigm of shift in preparing study programmes has been highlighted: namely, **study results**, which also include general competencies. They are understood in a **broad, universal** sense of constructing knowing, which is characteristic to knowledge based society, and influences university level **specialist training quality**. Thus, **the problem** solved by the researcher responds not just to higher education policy, changes of the study process but also the requirements of the labour market, which are scientifically verified in the context of quality of specialist training.

Study results are also understood as students' **attainments** (in a broad sense), demonstrating their importance for formulation of new strategic goals in higher education, simultaneously disclosing the possibilities of integrating into the European higher education system. Scientific-empirical research responds to the questions: What does the **study programme** mean for quality of the study process and for orientation of the trained specialist to the labour market needs, where creativity, values, ability to work in teams are significant competencies not just in the country but for the context of formation of **knowledge, creative society** in Lithuania?

N. Pileičikienė's research is significant preparing various **higher education documents**, particularly such as the description of acquired qualifications. Thus, relevance, novelty of the thesis both in the theoretical and practical sense is undoubted **for the**

ištirtumo priklauso daugelio aukštojo mokslo sričių transformavimasis. Disertantės atlikto tyrimo pagrindu ypač aktuali problema pasidaro švietimo ir aukštojo mokslo politika, kokybės vadyba, pedagoginio, mokslinio personalo kompetencijos ir kompetentingumas rengiant studijų programas ir kt. Manau, jog tokio pobūdžio klausimus kels sau kiekvienas mokslininkas, studijuojantis šią disertaciją, nes joje ypač **ryškiai aktualizuojama studijų programos turinio proceso dermė**, jo pagrindu į studijų programą galima žvelgti kaip į veiksnį, projektuojantį ir atitinkamą studijų procesą.

Be to, disertacijoje nagrinėjama problema supnuoja kiekvieno atskiro dalyko, jo modulio **kokybės ir rezultatų** problemą, komandinio dėstytojų darbo būtinumą, kuris, deja, Lietuvoje vis dar stokoja tradicijų. Disertacinis tyrimas pozicionuoja skaitytoją į **dėstytojo kaip pedagogo ir mokslininko vaidmenų dermę**, skatina atsakyti tradicinio informacijos perteikimo būdo ir siūlo alternatyvią studijų kryptį, kai studentas ir dėstytojas ištraukia į žinių konstravimo procesus ir juose išvelgia studijuojamojo dalyko prasmingumą. Žinoma, jeigu į šį procesą aktyviai ištraukia ne tik studentas, bet ir dėstytojas ir demonstruoja mokslinių-empirinių žinių kūrimo procesų svarbą.

Taigi, N. Pileičikienės disertaciniame tyrime išryškinta, kokių būdu galima studentams deleguoti atsakomybę už studijų rezultatus. Todėl tyrimas atliepia **postmoderniąją edukacinę paradigmą**, leidžiančią suformuluoti ir atitinkamas metodologiškai pagrįstas tyrimo teorines-empirines prieigas. Taigi disertacija tampa teoriškai analizuojamu ir empiriškai tiriamu (bei galimu ateityje iširti) problemų kūrybiniu projektu, kuris pademonstruoja autorės kaip tyrėjos kompetencijas, būtent **gebėjimą atsakyti linijinio mąstymo, taikyti šakotinį, numatant daugybinių ryšių sistemas**, kurios gali būti aiškinamos, suprantamos, valdomos. Todėl N. Pileičikienės disertacija yra itin modernus mokslo kūrinys, atitinkantis žinių (kūrybos) visuomenės dvasią, nes autorė tiria ne siauros apimties specialiuosius studijų rezultatus, o **aktualiuosius**, kurie yra labai reikšmingi universitetinį išsilavinimą įgijusiam specialistui, nes atliepia **aukštojo mokslo misiją** – žinių kūrimą ir taikymą. Ši disertacija liudija, jog Lietuvoje formuojasi jaunųjų tyrėjų kaita, kuri tęs europines sisteminio-analitinio pobūdžio tyrimų tradicijas. Būtent jose išryškėja prakseologinė aukštojo mokslo kaitos paradigma, aktualizuojanti Bolonijos proceso programinių idėjų realizavimą tyrimais grįstoje švietimo politikoje.

science of educology, policy of education, theory and practice of quality of studies, because exploration of the problems formulated in the thesis determines transformation of numerous higher education areas. Based on the research, problems like education policy, higher education policy, quality management, competency and competence of research staff preparing study programmes, etc. become particularly relevant. Such type of questions will be raised by every researcher, studying this thesis because it particularly **distinctly actualises cohesion of the process of the content of the study programme**.

Besides, the problem analysed in the thesis, presupposes the problem of **quality and results** of every separate subject, its module, the necessity to lecturers' teamwork, which, unfortunately, still lacks traditions in Lithuania. The thesis locates the reader into **cohesion of roles of the lecturer as a pedagogue and as a scientist**, encourages to refuse of traditional way of presenting information and proposes an alternative trend when the student and the lecturer get involved into knowledge construction processes and envisage meaningfulness of the studied subject.

Thus, N. Pileičikienė's thesis highlights how students can be delegated responsibility for study results. Therefore, the research responds to the **post-modern educational paradigm**, also enabling to formulate corresponding methodologically grounded theoretical-empirical approaches of the research. Thus, the thesis turns into a theoretically analysed and empirically researched creative project of problems, which demonstrates the author's as researcher's competencies, namely, **the ability to refuse of linear thinking, apply divergent thinking, foreseeing systems of multiple relations**, which can be explained, understood and managed. Therefore, N. Pileičikienė's thesis is a particularly modern scientific work, corresponding to the spirit of knowledge (creative) society because the author explores not only narrow special study results **but also relevant** ones, which are very significant for the specialist who has acquired university education because they respond to **the mission of higher education**: creation and application of knowledge. This thesis witnesses that the generation of young researchers, which will continue European traditions of systemic-analytical researches, is under formation in Lithuania. Namely here the praxeological paradigm of shift in higher education, which actualises implementation of ideas of the Bologna process in research based education policy, is highlighted.

Literatūra • References

Augustinaitis, A. (2004). Šiuolaikinio žinojimo sandara. *Informacijos mokslai*, 29, p. 31–45. Prieiga per internetą <<http://araugust.home.mruni.eu>>.

Pileičikienė, N. (2011). Studijų rezultatų integravimas į studijų programas: bendrųjų mokėjimų paradigma (Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2011).

AUDRONĖ JUODAITYTĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) habil. daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros profesorė,
Edukacinių tyrimų mokslinio centro direktorė.
Moksliniai interesai: studijų kokybės tyrimai,
vaikystės fenomenas, vaikystės pedagogų rengimas.

Habilitated Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Professor of the Department of Education Studies,
Director of the Scientific Center of Educational Researches of Šiauliai University.
Research interests: researches on the quality of studies,
the phenomenon of childhood, childhood teacher training.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: etmc@cr.su.lt

AUŠRA KAZLAUSKIENĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros docentė.
Moksliniai interesai: informacijos valdymas,
edukacinių tyrimų metodai ir metodologija.

Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Associate Professor of the Department of Education Studies of Šiauliai University.
Research interests: information management,
methods and methodology of educational researches.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: akazlauskiene@ef.su.lt